

Tadeusz Skoczek

Słowo wstępne

Niepodległość i Pamięć 23/4 (56), 11-12

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Słowo wstępne

„Listopad to dla Polaków niebezpieczna pora”. Słowa te wypowiedziane przez księcia Konstantego, carskiego namiestnika, w dramacie *Noc listopadowa* – Stanisława Wyspiańskiego – przypominane są bardzo często. Ale scena druga III aktu tego arcydramatu oraz cały utwór – tak wspaniale wykreowany przez Andrzeja Wajdę dla krakowskiego Starego Teatru oraz zaadoptowany dla Teatru Telewizji (z niezwykłą muzyką Zygmunta Koniecznego) – przywołuje też inne obowiązki i inspiracje.

„Tak teraz jest listopad, więc baczne mam słuchy. Jest to pora, gdy idą między żywych duchy i razem się bratają” – mówi w kolejnej wypowiedzi ów carewicz, który ponoć z sympatii dla Polaków i miłości do Polki, hrabianki Joanny Grudzińskiej, zrezygnował z tronu Romanowów. Zresztą car Aleksander I, król Polski, też przejawiał propolskie sympatie. To wszystko nie wystarczyło, by spokojnie żyć w zniewolonym jednak kraju. Wybuch Powstania Listopadowego od wielu lat jest przypominany przez Andrzeja Melaka i Krąg Pamięci Narodowej w miejscu bitwy pod Olszynką Grochowską. Tam właśnie, w oficjalnych przemówieniach padały wspomniane wyżej słowa o tragizmie polskiej historii oraz o meandrach postępowania przywódców. Przypomniano nawet inną listopadową rocznicę, abdykację króla Stanisława Poniatowskiego złożoną na ręce carycy Katarzyny, w dniu jej imienin – 25 listopada 1795 roku.

Muzeum Niepodległości realizując swoją misję nałożoną przez Organizatora – Samorząd Województwa Mazowieckiego – od wielu lat organizuje i uczestniczy w wydarzeniach patriotycznych związanych z historycznymi rocznicami. W 2010 roku, z okazji 180. rocznicy Powstania Listopadowego, zainaugurowaliśmy serię albumów pn. *Polskie Powstania Narodowe*. Oprócz opracowania naukowego, wstępów merytorycznych – główną część zawartości stanowią reprodukcje zbiorów zgromadzone w Muzeum Niepodległości. W dniach 19–20 października 2011 zorganizowaliśmy ogólnopolską konferencję naukową ukazującą aktualny stan wiedzy na temat przyczyn, przebiegu oraz skutków Powstania Listopadowego. Referaty poświęcone były też dziedzictwu powstania oraz poszczególnym fragmentom jego historiografii. Były też prezentowane referaty o obrazie tego zrywu w literaturze, sztuce i obyczajowości. W 2015 roku starannie opracowane artykuły naukowe wydaliśmy w obszernym tomie *Powstanie Listopadowe 1830–1831. Dzieje – historiografia – pamięć*. Okładka tego wydawnictwa zaprojektowana została z wykorzystaniem obrazu *Bitwa pod Grochowem i obrona Olszynki* Wojciecha Kossaka (na podstawie pocztówki znajdującej się w zbiorach Muzeum Niepodległości). Niektóre referaty były wcześniej drukowane w kwartalniku „Niepodległość i Pamięć”.

W 2013 roku Muzeum Niepodległości wydało, wspólnie z wydawnictwem „Rytm”, *Powstanie Listopadowe* Artura Śliwińskiego, z wykorzystaniem reprodukcji ze zbiorów muzealnych oraz z posłowiem M.M. Drozdowskiego.

W roku ubiegłym Muzeum Niepodległości przypomniało 185. rocznicę wybuchu Powstania Listopadowego. Dokonano wówczas uroczystego otwarcia celi pamięci bł. Honorata Koźmińskiego, więźnia X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. W Katedrze Polowej Wojska Polskiego zorganizowaliśmy uroczysty koncert Orkiestry Wojskowej Dowództwa Garnizonu Warszawskiego, a w kościele pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego (ojców kapucynów) mszę świętą pod przewodnictwem bp. seniora drohiczyńskiego Antoniego Pacyfika Dydycza OFMCap.

Ostatnio, korzystając z inspiracji oo. kapucynów, zorganizowaliśmy *Listopadowy spacer po starych Powązkach* (5 listopada 2016), szczególnie po miejscach związanych z o. Honoratem i oo. kapucynami oraz uroczysty koncert duetu Jacek Mielcarek & Syn pn. *Pieśni listopadowe* w sali obrazu *Pożegnanie z Europą* Aleksandra Sochaczewskiego w X Pawilonie Cytadeli. Niesamowite wrażenie robiły dźwięki saksofonu i kontrabas, po raz pierwszy słyszane w carskim więzieniu.

Podczas wspomnianej na początku uroczystości patriotycznej zorganizowanej (27 listopada 2016), w przededniu 186. rocznicy wybuchu Powstania Listopadowego i w roku 185. rocznicy bitwy pod Olszynką Grochowską (25 lutego 1831), bp Antoni Pacyfik Dydycz przypomniał utwór znany pod nazwą *Śpiew powstania z 1830 roku*:

Polak nie sługa, nie zna co to pany
Nie da się okuć przemocą w kajdany...
Tak więc Rodacy, wolności nam trzeba
Zamiarom naszym sprzyjać będą nieba.
Nadejdzie chwila, chwila pożądana
że zegną wrogi przed Polską kolana.

Ta przeróbka tekstu Jana Nepomucena Kamińskiego, aktora, dramatopisarza, poety adaptującego na scenę *Krakowiaków i górali* Wojciecha Bogusławskiego – przeszła do historii teatru polskiego, wzbogacając wydźwięk patriotyczny pierwszego polskiego dramatu.

Listopad to dla Polaków niebezpieczna pora, nie tylko listopad.

Tadeusz Skoczek